

בס"ד. שיחת ש"פ תשא, שושן פורים קטן, ה'תשי"ז.

בלתי מוגה

א. בשולחן ערוך אורח חיים² מביא הרמ"א ב' דעות, אם יש להרבות במשתה ושמחה בפורים קטן, והרמ"א מכריע, ש"רבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים", ומסיים: "וטוב לב משתה תמיד"³.

ובזה גופא ישנם ב' דעות: אם קאי על י"ד באדר ראשון, פורים קטן, דוקא⁴, או גם על ט"ו, שושן פורים קטן⁵.

ומלשון הרמ"א נראה כדעה הב'. דכיון שהרמ"א מסיים "וטוב לב משתה תמיד", הרי מתיבת "תמיד", מוכח, שאם רק יש איזו סברא שצריכה להיות שמחה, יש לעשות כן.

וכאשר ינהגו בהנהגה זו, שכאשר יש איזו דיעה על ענין השמחה, יחמירו בכך, אזי נבוא עי"ז למש"נ בפסוק — "וטוב לב משתה תמיד".

ב. על הפסוק "וטוב לב משתה תמיד", איתא בגמרא⁷: "זה שדעתו רחבה". ורש"י מפרש על הפסוק: "וטוב לב .. שמח בחלקו".

וצריך לומר שישנה שייכות בין שני פירושים אלו, היינו, שע"ז שהוא בעל דעת רחבה, הרי הוא שמח.

לכאורה, קשור הדבר עם אופן ההנהגה שמתנהגים עמו מלמעלה: אם מתנהגים עמו במדת החסד, ונותנים לו כל צרכיו — אינו דואג, ואם מתנהגים עמו בהנהגה אחרת — שייך שיהיו לו דאגות.

אבל מדברי הגמרא "וטוב לב משתה תמיד, זה שדעתו רחבה", מוכח, שכאשר הוא בעל דעת רחבה, הרי הוא שמח בכל האופנים.

ג. ויובן בהקדים פירוש אדמו"ר מהר"ש⁸ בשם אדמו"ר הזקן⁹ על

(5) ראה לבוש ס"א. ספר מנהגים לר"י טורנא הל' פורים. אלי' רבה סק"ב.

(6) שהכוונה בתיבה זו — לרבות ענין נוסף (מהנחה בלתי מוגה).

(7) ב"ב קמה, סע"ב.

(8) מים רבים תרל"ו פ"א. נתבאר בד"ה

באתי לגני דיו"ד שבט פ"ז (לעיל ע' 18 ואילך).

(9) ראה תו"א וישלח כו, רע"ג.

(1) מכאן עד סוס"ז — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 175 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) סתרצ"ז.

(3) משלי טו, טו.

(4) ראה עטרת זקנים בשם ב"י והגמ"י

בשם הסמ"ק. פמ"ג א"א סק"א.

מאמר הפיוט¹⁰ "מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה": מדוע "מרובים צרכי עמך" — לפי ש"דעתם קצרה", אבל אילו היתה דעתם רחבה — לא הי' הענין ד"מרובים צרכי עמך".

ועפ"ז יובן גם מאמר הגמרא שכאשר "דעתו רחבה" הרי הוא "טוב לב" — כיון שלא חסר לו דבר; יש לו כל צרכיו.

ד. בהסבר הטעם שבגלל ש"דעתם קצרה" לכן "מרובים צרכי עמך", ישנם שני ענינים:

(א) על-פי רוב משפיעים לאדם מלמעלה את כל הענינים שצריך להם; אלא, שכאשר האדם רודף אחר עניני מותרות, אזי אפשר שלא זו בלבד שלא יקבל את המותרות, אלא שיאבד, חסוּש־לום, גם את ההשפעה מלמעלה בהענינים שצריך להם.

וכידוע המשל מכ"ק אדמו"ר הצמח-צדק נ"ע¹¹, שהלבושים צריכים להיות מתאימים למדת האדם, ואם הלבושים גדולים ממדתו, הרי לא זו בלבד שאינם מסייעים לההליכה, אלא אדרבה — הם עוד מסתבכים בין הרגליים, ומפריעים לההליכה.

וכן הוא ברוחניות — "וגלחה¹² את ראשה ועשתה את צפרני"¹³: כשמחפשים תחבולות בענינים הגשמיים ולהוטים אחר מותרות — הרי לא זו בלבד שאין זה מועיל, אלא זה גם מקלקל.

ה. מהיכן מתחיל ענין זה — מ"דעתם קצרה": הוא אינו משער את מהותו, מעמדו ומצבו הרוחני, ובמילא מדמה הוא שהכל מגיע לו, הוא צריך הכל, ולכן רודף הוא אחרי מותרות.

אבל בשעה ש"דעתו רחבה" — משער הוא נכון את מהותו, ובמילא מרגיש, שמה שאכן נותנים לו מלמעלה, הרי זה רק מצד חסדו יתברך, ובמילא אינו מתלונן ואינו רודף אחרי יותר מזה, בידעו שגם מה שיש לו הוא רק מצד מדת החסד.

ו. (ב) בהיותו בעל דעת רחבה — לא תופס מקום אצלו ענין הגשמיות, שהרי גשמיות היא במיצר ובהגבלה ("גשמיות איז פֿאַרקלעמט און באַגרענעצט"), ובדעת רחבה אין לזה שום תפיסת מקום;

(12) תצא כא, יב.

(13) ראה לקו"ת תצא שם, ב: וגלחה את ראשה — הוא ענין ההתחממות היתירה במילי דעלמא. וראה גם סהמ"צ שם.

(10) סליחות לער"ה ולנעילה — ע"פ

נוסח "תפלה קצרה" (ברכות כט, ב).

(11) סהמ"צ מצות תגלחת מצורע פ"ג

(דרמ"צ קז, ב). וראה לקו"ת תצא לו, ג.

הענין שאחריו הוא כן רודף — הרי זה תורה ומצוות: תורה ומצוות אינם מוגבלים בהגבלה דעולם הזה, ואפילו לא בהגבלה דעולמות העליונים. זהו בלי גבול האמיתי ומרחב האמיתי, ומצד דעת רחבה — הרי זה הדבר היחיד שיש לו תפיסת מקום.

מצד דעת רחבה אינו חושב כלל אודות גשמיות, להיותם ענינים שאינם תופסים מקום כלל אצל מי שהוא בעל דעת רחבה. הוא חושב רק אודות רוחניות, וגשמיות נוגעת לו רק במדה שיש לה שייכות לתורה ומצוות כו'.

וכמ"ש הרמב"ם¹⁴, שלא נתאוו החכמים לימות המשיח בגלל גודל העושר והתענוג הגשמי שיהי' אז — שהרי ענין זה אין לו תפיסת מקום כלל, ומביא ראי' לזה ממ"ש¹⁵ "ביום ההוא יחי' איש עגלת בקר ושתי צאן", שיסתפקו במועט, אלא מה שנתאוו לימות המשיח הרי זה בשביל קיום התורה ומצוות והשגת אלקות שיהי' אז.

— מעשה ביהודי חסידי שהי' ביכלתו, אבל לא רצה, להיות רב, ונעשה סוחר. בהיותו סוחר, השקיע עצמו במסחר יתר על המדה. כתב לו הרבי במכתב¹⁶: "כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם"¹⁷, היינו, שהגוף רעב ללחם הגשמי, בגלל שהנשמה רעבה להניצוץ אלקי שבהמאכל, וזה פועל על הגוף שיהי' רעב ללחם הגשמי¹⁸. ונמצא, שהעיקר הוא הענין האלקי שבוה, ולא הגשמי. —

וזהו "מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה", שמצד קוצר הדעת, יש תפיסת מקום אצלו להגשמיות, ומצד זה "מרובים צרכי עמך". אבל כש"דעתו רחבה", הנה מצד הרחבת הדעת, אין הגשמיות תופסת מקום כלל, ובמילא הרי הוא תמיד במצב ד"וטוב לב משתה תמיד".

ז. אמנם, אנו מבקשים על "מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה" — שהקב"ה ימלא את כל צרכי עמך המרובים, אף שהם נמשכים מזה ש"דעתם קצרה".

והביאור בזה:

"שבע יפול צדיק וקם"¹⁹, היינו, שאפילו צדיק אינו תמיד במצב

תס ואילך. אג"ק אדמו"ר מהרי"צ חי"ד ע' תמה.

(17) עקב ח, ג.

(18) ראה כש"ט סקצ"ד.

(19) משלי כד, טז. וראה תניא חינוך קטן.

(14) הלי' מלכים פי"ב ה"ד.

(15) ישע"י ז, כא. וראה סנהדרין צד, ב.

מכתב ט"ו כסלו שנה זו (אג"ק חי"ד ע' ע'פא).

וראה גם תו"מ חט"ז ס"ע 282. וש"נ.

(16) ראה גם תו"מ — רשימת היומן ס"ע

שוה, ומכל-שכן מי שהוא למטה ממדריגת צדיק, שאפשר לפעמים שיפול ממדריגתו, יאבד את הדעת הרחבה ויקבל דעת קצרה: (א) שגשמיית תתפוס אצלו מקום, (ב) ושלא ישער את מהותו.

וזוהי הבקשה, שגם בשעה שתהי' לו דעת קצרה, לא יחסר לו דבר. וההמשכה היא ע"י דעת רחבה — שכאשר עומד בכללות בדעת רחבה, אזי ממלאים את כל צרכיו, עד שגם בשעה שנופל ממדריגתו יהיו לו כל צרכיו.

ועפ"ז יובן מאמר הגמרא "וטוב לב משתה תמיד — זה שדעתו רחבה": מי שבכללות דעתו רחבה, פועל הוא את כל ההמשכות מלמעלה, שממלאים לו כל צרכיו, ובמילא "וטוב לב משתה תמיד" — שתמיד, אפילו כשנופל ממדריגתו ויש לו קוצר הדעת, גם אז "וטוב לב", כיון שיש לו כל צרכיו.

* * *

ח. בפורים קטן לפני שלושים שנה (גם אז היתה שנה מעוברת), הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר במוסקבא, ואמר את המאמר ד"ה וקבל היהודים. המאמר נדפס כבר ב"התמים"²⁰, ושם²¹ נדפס גם מכתב שבו מבואר מצב היהדות כפי שהי' באותו הזמן ברוסיה, שהביא לאמירת ענינים אלו שכ"ק מו"ח אדמו"ר דיבר אודותם בהמאמר — תשכ"ר, מסירות-נפש וכו'. במאמר זה²² מדובר גם אודות הענין ד"ורעה אמונה"²³, שצריכים להמשיך את האמונה בפנימיות. וענין זה מיוסד על מאמר כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע ד"ה כי תשא עטר"ת²⁴.

והיינו, שלמאמר הנ"ל (ד"ה וקבל היהודים) היו שני יסודות: (א) המעמד ומצב שהי' באותו הזמן, שמצד זה דובר אודות ענין המס"נ כו'. (ב) ד"ה כי תשא עטר"ת.

אך, כיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר לא פתח את המאמר הנ"ל בפסוק "כי תשא", הנה ביאור הענין בנוגע לפסוק זה לא נמצא בהמאמר דת"פ"ז.

ט. מאמר ד"ה כי תשא גו'.

* * *

(22) פ"ד ואילך (סה"מ שם ס"ע קיג ואילך).

(23) תהלים לז, ג.

(24) סה"מ עטר"ת ע' רסז ואילך.

(20) חוברת ז ע' לו ואילך (ולאח"ז — בסה"מ תרפ"ז ע' קי ואילך).

(21) ע' עו ואילך (הוספות לסה"מ שם ע' רפח ואילך).

י. בהפטרת²⁵ פרשתנו²⁶ מסופר אודות אלי' הנביא, מה שעשה כשהיתה עת צרה — שבאה, כמו כל עת צרה, מצד טשטוש הדיעות ובלבול המוחות. אלי' הנביא קיבץ את כל נביאי הבעל, עם כל ישראל, ואמר להם "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים"²⁷.

לכאורה, מדוע תבע מהם אליהו "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים"? ה'י' לו לתבוע: עד מתי אתם עובדים לבעל, הגיע הזמן שתפסיקו לעבוד את הבעל ותתחילו לומר "הוי"²⁸ הוא האלקים"²⁹. ויובן בהקדמת ביאור החילוק בין עבודה זרה ל"פוסחים על שתי הסעיפים".

יא. לאמיתו של דבר אינו מובן: איך יתכן שיהודי יעבוד עבודה זרה? הרי ישראל הם "מאמינים בני מאמינים"³⁰, ואינם שייכים לכפירה חס-ושלום כלל!³¹

ויובן ע"פ מ"ש הרמב"ם³² שהתחלה דעבודה זרה באה מצד זה שהשפעה שמלמעלה נמשכת ע"י הכוכבים ומזלות, ולכן השתחוו ונתנו כבוד להכוכבים ומזלות, בכדי שהכוכבים ומזלות ישפיעו להם השפעות. האמת היא, שאע"פ שהשפעה נמשכת ע"י הכוכבים והמזלות, אין לתת להם כבוד כלל, כיון שאינם אלא "כגרזן"³³ ביד החוצב"³⁴.

וכמבואר בחסידות³⁵ החילוק בין אב ואם, שנצטוינו לחלוק להם כבוד, לכוכבים ומזלות, שלא זו בלבד שלא נצטוינו לחלוק להם כבוד, אלא עוד זאת, שזוהי גם עבירה — כי אב ואם הם בעלי בחירה, משא"כ כוכבים ומזלות שהם "כגרזן ביד החוצב".

עצמו, אלא) על זה ש"פוסחים על שתי הסעיפים" (מהנחה בלתי מוגה).

(30) שבת צז, א.

(31) כמבואר בתניא (פי"ח"ט) באריכות (מהנחה בלתי מוגה).

(32) הלי' עכו"ם פ"א ה"א.

(33) זח"א לו, א (ע"פ לשון הכתוב —

ישע"י יו"ד, טו).

(34) ואלו שעברו עבודה זרה החליפו בין ה"גרזן" ל"החוצב בו" (מהנחה בלתי מוגה).

(35) ראה ד"ה מים רבים דש"פ תולדות, מבה"ח כסלו שנה זו פ"ד (תו"מ ח"ח ע' 199 ואילך). וראה גם סהמ"צ להצ"צ מצות מילה פ"ג (דרמ"צ ו, א ואילך).

(25) מכאן עד סוסט"ז — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 183 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(26) מלכים-א יח, א ואילך.

(27) שם, כא.

(28) שם, לט. — וכפי שאכן אירע בסופו של דבר, שהתחילו בעצמם להכריז "הוי' הוא האלקים" (מהנחה בלתי מוגה).

(29) ומהו משמע, שהענין ד"פוסחים על שתי הסעיפים" גרוע יותר, בפרטים מסויימים, מהענין דעבודה זרה עצמו, ולכן תביעתו של אלי' הנביא היתה (לא כל-כך על הענין דע"ז

ובשעה שנותנים כבוד ומשתחיים לכוכבים ומזלות — הרי זו עבודה זרה, שהיא מהעבירות החמורות ביותר, כדאיתא בגמרא³⁶: "חמורה עבודה זרה שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה"³⁷.

ונמצא, שהסיבה שעבדו עבודה זרה היתה כדי שיקבלו מהם — לפי תפיסתם המסולפת — השפעות גשמיות, דהיינו, בשביל פניות אישיות.

וזוהי הסיבה שיהודים, שהם "מאמינים בני מאמינים", עלולים להיכשל, רחמנא לצלן, בחטא ע"ז — כי אין זה באופן שהם עובדים ע"ז באמת חס-ושלום, כי אם בשביל פניות.

(זה שיהודי עובד את הקב"ה, אין זה רק בכדי שישפיע לו את צרכיו, אלא להיותו מסור ונתון אליו באמת ובלב שלם, "שלא על מנת לקבל פרס"³⁸. משא"כ עובד עבודה זרה, להבדיל, הרי זה רק בשביל ההשפעות שמשפיעה).

וזוהו ג"כ הטעם שעבדו את הבעל, כמ"ש³⁹ "ומן אז חדלנו גו' חסרנו כל".

יב. הגם שכללות הענין דע"ז הוא בשביל ההשפעות שמקבלים על ידה, הרי בזה גופא ישנם שני אופנים: עבודה זרה, ו"פוסח על שתי הסעיפים".

עבודה זרה פירושה, שהוא אמנם חושב באמת שהע"ז נותנת לו השפעה. ולכן, אף שענין זה הוא בשביל פני', אעפ"כ, הרי פני' זו היא אצלו באמת, שהוא אכן סבור שע"ז שיעבוד את הכוכבים ומזלות, יתנו לו השפעה.

משא"כ "פוסח על שתי הסעיפים" — הרי זה בספק, וישנם כאלו שעומדים תמיד בספק, ומזמן לזמן תופס את עצמו ("כַּאֲפֵט עַר זִיךְ") שהע"ז אין בה ממש. ועוד אופן ב"פוסח" — ענין השיתוף: הוא מאמין בהקב"ה וגם בהעבודה זרה, להבדיל.

והרי האמת היא, שאפילו לעבוד עבודה זרה בשיתוף או משום ספק — אפילו אם אין זה אלא בדיבור בלבד או במעשה בלבד, בלי שום אמונה בלב כלל — גם זה עבירה גדולה ביותר, עד שגם על זה מוסר יהודי את נפשו, כדאיתא בתניא⁴⁰.

38) אבות פ"א מ"ג.

39) ירמ' מד, יח.

40) ספי"ט.

36) נדרים כה, א. וש"נ.

37) וכן לאידך גיסא (ראה ספרי ופרש"י

שלח טו, כג. ועוד). — מהנחה בלתי מוגה.

יג. ועפ"ז יובן שבכו"כ פרטים גרוע הענין ד"פוסח על שתי הסעיפים" יותר מעבודה זרה:

אף שבכללות עבודה זרה היא גרועה יותר, שהרי הוא מקולקל בקביעות ("שטענדיק פאַרדאָרבן"), והוא כופר רחמנא לצלן — מ"מ, בנוגע לתשובה, ה"פוסח על שתי הסעיפים" גרוע יותר, כי קשה יותר שה"פוסח על שתי הסעיפים" יעשה תשובה שלימה אמיתית.

ושני פרטים בזה:

(א) מי שהאמין בעבודה זרה, הרי בשעה ש"תופס את עצמו" ש"הוי' הוא האלקים", ועד עתה הי' בטעות מרה, מרגיש הוא את גודל החטא שעשה, ובמילא עושה הוא תשובה כדבעי, "ושב ורפא לו"⁴¹.

לעומת זאת, ה"פוסח על שתי הסעיפים", כיון שמאמין גם בהקב"ה, הרי אפילו לאח"ז, אינו מרגיש כל-כך את גודל החטא, בחשבו לעצמו: וכי מה חטאתי כל-כך? הרי מלכתחילה הייתי בספק אפילו בחיצוניות, ובאמת הרי אני כמו כל בני"י, תמיד הייתי מאמין וכו' וכו'. ובמילא אין חרטתו באמת ואין תשובתו שלימה⁴².

(ב) מי שמאמין בעבודה זרה שלא בשיתוף הרי הוא מקולקל בתכלית ר"ל, הוא טועה וסבור שהבעל הוא — חסו־שלום — האלקים. אבל יתכן, שאע"פ שהוא נפרד מאלקים אמת, מ"מ, כללות ענין הרוחניות נוגע לו⁴³.

לעומת זאת, ה"פוסח על שתי הסעיפים" בשיתוף, הרי זה מורה על השחתה גדולה כל-כך ("אַזאַ פאַרדאָרבנקייט"), שלא זו בלבד שאין רצונו בשייכות לאלקים אמת, אלא שאין לו שום שייכות לכללות ענין הרוחניות⁴⁴. וראי' על זה, שבידעו את האמת ש"הוי' הוא האלקים", נכון בעיניו להמיר — חסו־שלום — את הקב"ה תמורת גשמיות, להמיר "מקור מים חיים" כדי "לחצוב .. בארות נשברים"⁴⁵.

עובד עבודה זרה, אם רוחניות נוגעת לו, הרי בשעה ש"תופס את

43) והיינו, שחסרונו הוא שהוא מקולקל בדיעות ר"ל, ולא בענין האנושיות (מהנחה בלתי מוגה).

44) דהיינו ששום דבר אינו נוגע לו, מלבד הפניות האישיות שלו (מהנחה בלתי מוגה).

45) ירמי' ב, יג.

41) ישעי' ו, יו"ד.

42) בענין זה ראה גם רבינו יונה ריש ברכות. הובא ברמ"א ושו"ע אדה"ז או"ח סתר"ג. קונטרס ומעין מאמר יד פ"ב. וראה גם מכתב י"ג תשרי שנה זו (אג"ק חי"ד ריש ע' כא).

עצמו" בטעותו, יעשה תשובה. לעומת זאת, ה"פוסח כו", כיון שענין הרוחניות אינו נוגע לו, אלא נוגע לו רק הגשמיות שלו, הרי אפילו כשיבוא אל האמת, שגשמיות תלוי" רק בהקב"ה, גם אז לא ישוב בתשובה להקב"ה באמת, אלא בשביל הגשמיות.

יד. כל זה הוא רק בנוגע לעצמו. אבל ישנו עוד ענין שבו "פוסח על שתי הסעיפים" הוא גרוע מעבודה זרה, והוא: בנוגע לזולתו.

מי שעובד עבודה זרה ר"ל, אף יהודי לא ילמד ממנו. בידעם שהוא כופר, אין לאף אחד עסקים עמו. לעומת זאת, ב"פוסח על שתי הסעיפים", כיון שהוא גם מאמין, הרי הוא בכלל "מחטיא את הרבים", והמחטיא את הרבים קשה מכולם.⁴⁶

טו. איתא בגמרא⁴⁷, שיצר הרע של עבודה זרה — ביטלו את כחו. אבל הענין ד"פוסח על שתי הסעיפים", גם היום הוא חזק יותר מיצר הרע דעבודה זרה, אם בדקות דדקות, אם בדקות, או עוד יותר מזה.

ישנם כאלו שבשביל פניות גשמיות — פרנסה, כבוד המדומה, ו"מה יאמרו הבריות" — מוותרים לפי שעה על כמה וכמה ענינים של תורה ומצוות. למשך מספר ימים או מספר שבועות, מעמיד הוא את השולחן-ערוך יחד עם הקב"ה, כביכול, על המדף, בכדי שלא יאמרו עליו שהוא "בטלן", שאינו מבין את הזמן ההוה, ובפרט שכאן ב"אמריקא" צריכים לוותר על הדברים הישנים, להתנהג במקצת לפי רוח הזמן כו'.

ובשביל זה, כדי שלא יאמרו עליו שהוא "בטלן", כדי שיהי' לו כבוד המדומה, או עוד ממון (שלאמיתו של דבר מתבזבז הממון על רופאים וכו', דכיון שהממון בא שלא לפי רצונו של הקב"ה, הרי הוא מתבזבז על ענינים בלתי-רצויים⁴⁸, כיון שחסר הענין ד"יברכך גו' וישמרך"⁴⁹ "מן המזיקים"⁵⁰) — נכון בעיניו "למכור", לפי שעה על-כל-פנים, את הקב"ה, כביכול, יחד עם הנשמה שלו.

יש לדעת, שבכו"כ פרטים הרי זה גרוע עוד יותר מעבודה זרה, מצד הטעמים הנ"ל:

א) קשה יותר לעשות תשובה באמת, כיון שאינו מרגיש בתוקף

(46) ראה ספרי ופרש"י תצא כג, ט. (לעיל ע' 63). וש"נ.

(49) נשא ו, כד.

(50) ספרי ופרש"י עה"פ. במדב"ר פ"א,

(48) ראה גם שיחת יו"ד שבט סמ"ד ה. ועוד.

במדב"ר פכ"א, ד. ועוד.

(47) יומא סט, ב ובחדא"ג שם.

כ"כ את החטא. הוא ישלה את עצמו שחטאו אינו גדול כ"כ, שהרי בכלל הוא יהודי ירא-שמיים ("אן ערליכער איד"), ומה רעש אם למשך זמן קצר ויותר על ענין מסויים בשביל פרנסה וכדומה.

ב) הוא מושחת. הוא יכול להמיר ענינים רוחניים, שהם ענינים נצחיים, בענינים גשמיים שאינם אלא לפי שעה. הוא מוכר את עולם-הבא הנצחי בשביל ממון וכבוד.

ג) הוא מחטיא את הרבים. אם ייצא, חסו־שלוס, בכפירה גלוי, אזי יסלקוהו מד' אמות אלו, אבל כשעוטף ומכסה את הענינים שהם היפך התורה, באמרו שדבר שלפי שעה לא נורא ("מאָכט ניט אויס"), ומביא עוד "ראי" מפסוק או מאמר רז"ל — הרי הוא מחטיא את הרבים.

טז. על כך היא ההוראה מההפטרה, שעיקר התביעה היא: "עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים", דבר זה גרוע עוד יותר מעבודה זרה.

וכפי שהי' אז, שכל ישראל עשו תשובה ואמרו "הוי' הוא האלקים, הוי' הוא האלקים", ב' פעמים, עוד יותר מבשעת מתן-תורה, שבו נאמר "אנכי הוי' אלקיך"⁵¹ פעם אחת⁵², כמבואר בכ"מ שע"י תשובה מגיעים למעלה יותר מהמצב שקודם החטא, "כפלים לתושי"⁵³;

ולא רק ב' פעמים ככה בכמות, אלא יתירה מזו, שהפעם הב' היא מדריגה נעלית באין ערוך מהפעם הא'⁵⁴ —

כן הוא גם עתה: כל אלו ה"פוסחים על שתי הסעיפים" — צריכים לעשות תשובה, ובכפלים לתושי'.

וכיון שישראל הם ערבים זה בזה⁵⁵, מעורבים זה בזה⁵⁶, לכן, האור שיקבלו ע"י תשובתם, יומשך גם על אותם מישראל שהחטיאו, רחמנא לצלן.

ויתן השי"ת שיהי' זה בחסד וברחמים, והמחטיאים יחד עם אלו שגררו אחריהם יעשו תשובה בכפלים לתושי', ויאמרו כולם יחד "הוי' הוא האלקים, הוי' הוא האלקים".

* * *

(54) ראה גם ת"מ חי"ח ע' 133.

(55) סנהדרין כז, סע"ב. שבועות לט, סע"א.

(56) ראה ת"מ חי"ח ע' 261. וש"נ.

(51) יתרו כ, ב.

(52) ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סה, ג. סהמ"צ להצ"צ מצות וידוי ותשובה פ"ב (דרמ"צ לח, ב ואילך). ובכ"מ.

(53) איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

יז. לקראת פורים קטן נדפס המאמר ד"ה ויבא משה בתוך הענן⁵⁷. במאמר זה מדובר אודות ענין הלבוש, שה"ענן" הי' הלבוש שעל ידו הי' בכחו של משה לקבל הגילוי אור. וכן מבואר בכ"מ, ומהם בתניא⁵⁸, שלבוש זה הוא "כמשל הרואה בשמש דרך עששית זכה ומאירה" ("אספקלריא המאירה"⁵⁹), שדוקא על-ידיה ביכלתו לראות את השמש, וזהו "ויבא משה בתוך הענן". אודות ענין הלבוש ישנו גם מאמר מאדמו"ר הזקן (מהמאמרים הקצרים)⁶⁰, ובו מוסיף עוד ענין שאינו מבואר בד"ה ויבא משה הנ"ל — שהלבוש צ"ל בדבר גשמי דוקא. וז"ל המאמר:

להבין ענין תכלית בריאת האדם בעוה"ז הוא לדבקה בו וליהנות מזיו השכינה ע"י הלבושים, שהם בחי' ימים, כמ"ש בזהר⁶¹ ע"פ⁶² ואברהם זקן בא בימים וגו', ואם חסר יום א' הוה לבושא חסרה כו'. ולהבין ענין הלבושים הנ"ל ולמה צריך ללבוש, צריך להבין ענין הנשמה שהיא כלולה מעשר דהיינו חב"ד כו', אלא שבזה גובר יותר בחי' זו, ולכן יש ס"ר נשמות שאין דומות זל"ז, וכל אדם יכול להבחין מן הרע שלו על הטוב איזה מדה גובר בו יותר. אך אמנם עשר בחי' הנשמה הם בחי' נברא. ואיך תוכל לדבקה בו וליהנות מזיו השכינה. ולזה צריך ללבוש תומ"צ. ואף שהם גשמי, כמו ציצית של צמר ותפילין של עור, מ"מ, הרי הם מבחי' גבוה יותר, כמ"ש⁶³ במן שהוא טל אורות ונתגשם עד שדכו במדוכה⁶⁴, וכן תפילין, פ' ראשונה קדש הוא חכ"ע כו', אלא שנתגשם כ"כ כו' . . וענין התפלה הוא בחי' הנשמה עצמה שהיא בחי' נברא. ולכן התפלה נק' בשם נפש, כמ"ש⁶⁵ ואשפוך את נפשי לפני הוי' וגו' . . בלעדה אין עלי' לתומ"צ . . אלא שהקורא ק"ש בלא תפילין כו'⁶⁶, שבחי' יראה ואהבה צ"ל דוקא בתפילין, שאם אין מצות אין מה להעלות. ולכן

61 ח"א רכד, א.
62 חיי שרה כד, א.
63 ראה זח"ב סד, ב.
64 בעלותך יא, ח.
65 שמואל-א א, טו.
66 ברכות יד, סע"ב.

57 נדפס לאח"ז בסה"מ תרנ"ד ע' קמו ואילך. וראה גם ד"ה זה דש"פ משפטים (לעיל ע' 70 ואילך).
58 אגה"ק סכ"ט (קמט, א).
59 ראה יבמות מט, סע"ב.
60 נדפס בספר מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תצו. וש"נ.

ארז"ל⁶⁷ הלואי שיתפלל אדם כל היום כו', ובמ"א אמרו⁶⁸
 ת"ת כנגד כולם, ושניהם אמת ע"פ הנ"ל. וד"ל.

יח. תוכן המאמר הוא שיש צורך בשני הענינים — תומ"צ ותפלה: מעלת התומ"צ היא ששרשם נעלה מאד, ולכן הרי הם לבוש שעל ידו אפשר לקבל זיו השכינה; אמנם, כיון שענין זה הוא בהעלם, לפי שהתומ"צ נתלכשו בגשמיות, יש צורך גם בענין התפלה, כדי להעלות את התומ"צ ולגלות את האור שבהם.

ועפ"ז נמצא, שתורה ותפלה אינם שני ענינים נפרדים, אלא הם ענין אחד — "לדבקה בו וליהנות מזיו השכינה", שהדרך לזה היא ע"י התומ"צ, יחד עם התפלה שמגלה את האור שבתומ"צ.

ולכן צריכים להיות כל היום ב' הענינים דתומ"צ ותפלה: תומ"צ — שבהם ישנו האור, ותפלה — היינו רושם מהתפלה שצ"ל במשך כל היום, כי דוקא ע"י רושם זה מעלים את התומ"צ, ובמילא מתגלה האור. אמנם, עתה, קו העבודה (שהו"ע התפלה) אינו בשלימות. ולא רק עתה בזמן הגלות, אלא גם בזמן הבית לא היתה עבודת הקרבנות בשלימות, כי אם לעתיד לבוא דוקא, שאז תהי' הקרבת הקרבנות "כמצות רצונך"⁶⁹. וכיון שהאור הנמשך ע"י תומ"צ צריך לענין התפלה, שדוקא ע"י התפלה מתגלה האור — לכן, עתה, שקו העבודה אינו בשלימות, גילוי זה אינו נמצא. ורק לעתיד, שאז תהי' העבודה בשלימות, אזי יהי' גם הגילוי בשלימות.

וזהו מ"ש⁷⁰ "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר" — שאפילו הבשר הגשמי יראה — "כי פי הוי' דיבר", לא הגילוי דשם אלקים, אלא שם הוי', וכפי שנתבאר בהמאמר דיו"ד שבט⁷¹ בשם אדמו"ר האמצעי⁷², וגילוי זה יהי' לא רק בעיני בשר של בני אדם, אלא אפילו בעיני בשר של בהמות וחיות, כמ"ש⁷³ "וישרנה הפרות", כיון שאז הי' מעין הגילוי דלעתיד, ולכן היתה שירתם "שירו לה' שיר חדש"⁷⁴, לשון זכר⁷⁵.

67 שם כא, א. וש"נ.

68 פאה פ"א מ"א.

69 נוסח תפלת המוספין. וראה תו"ח

ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תכ ואילך). ועוד.

70 ישע"י מ, ה.

71 ד"ה באתי לגני דיו"ד שבט פ"ו

(לעיל ס"ע 14 ואילך).

72 תו"ח שמות תפח, א ואילך.

73 שמואל-א ו, יב.

74 תהלים צח, א. וראה ע"ז כד, ב.

זהר ח"א קכג, א. ח"ב קלז, סע"ב ואילך. ח"ג רא, א.

75 מכילתא בשלה טו, א. הובא בתור"ה

ח"ג ונאמר — פסחים קטז, ב. זח"ג שם.

והיינו, שעי"ז שקו העבודה יהי' לעתיד בשלימות, יתגלה האור שבתורה ומצוות, וגילוי זה יפעל ש"ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר".

* * *

יט. יום השבת בזמן המנחה הוא עת רצון, "רעוא דכל רעוין"⁷⁶, ולכן מתבטלים אז כל הדינים.

— בכלל, זמן המנחה הוא זמן של דינים. משא"כ במנחת שבת — לא זו בלבד שאין אז דינים, אלא שמצד זה שהוא עת רצון, "רעוא דרעוין", מתבטלים אז הדינים⁷⁷.

וע"ד המבואר⁷⁸ בענין "באור פני מלך חיים"⁷⁹, שאפילו בשעה שאדם נידון למיתה, וכבר מוליכים אותו לאותו מקום, הנה אם ראה בדרכו את המלך — אזי "באור פני מלך חיים", ומתבטלים כל הדינים. וזהו שאומרים ב"בני היכלא": "דבי' מלכא בגילופין", ובמילא "לית זעפין", ומתבטלים "הני כלבין דחציפין".

כ. במנחת שבת זו קורין "ויקהל משה גוי"⁸⁰, ואמרו רז"ל⁸¹ על פסוק זה שמשא תיקן להם לישראל "להקהיל קהילות בכל שבת ושבת . . ולהורות לישראל דברי תורה".

ואיתא בשם האריז"ל⁸², שעיקר הלימוד דיום השבת הוא בפנימיות התורה. ועתה, לאחר התגלות תורת הבעש"ט, ובפרט תורת אדמו"ר הזקן, שהלביש את פנימיות התורה בהבנה והשגה — הרי עיקר הלימוד דיום השבת הוא בתורת החסידות.

והשייכות דיום השבת לתורת החסידות — כי, על יום השבת נאמר⁸³ "קדש היא", "קדש מלה בגרמי"⁸⁴, דהיינו ששבת ענינה קדושה והבדלה מעניני העולם. ולכן הלימוד השייך ליום השבת הוא לימוד החסידות, כי בחסידות המדובר אינו על עניני העולם, אלא על עניני אלקות — ספירות, נשמות והדומה⁸⁵. ואפילו במקום שמדובר בחסידות

אדה"ז או"ח סר"צ ס"ג.	76) זח"ב פח, סע"ב.
82) ראה טעמי המצוות להרח"ו פ' ואתחנן. וראה תו"מ ח"ז ס"ע 26. וש"נ.	77) ראה תו"מ ח"ז ע' 189. וש"נ.
83) פרשתנו לא, יד.	78) סה"מ עת"ר ע' קח. המשך תער"ב
84) זח"ג צד, ב.	79) משלי טז, טו.
85) ראה גם שיחת ש"פ משפטים סט"ו	80) ר"פ ויקהל.
(לעיל ע' 90). וש"נ.	81) יל"ש ר"פ ויקהל. הובא בשו"ע

אודות עניני העולם — גם אז הרי זה העולם כמו שהוא בתורה, והעולם כפי שהוא מצד התורה, אינו "עולם", מלשון העולם⁸⁶.

ועפ"ז יובן המשך הכתוב⁸⁷ — "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", "במושבות אי אתה מבעיר, אבל אתה מבעיר בבית המקדש"⁸⁸ — ברוחניות הענינים⁸⁹:

ענינה של אש הוא — חום ורתיחת הדמים. ועז"נ ש"ביום השבת", שבו היא ההבדלה מעניני העולם (כנ"ל), אין מקום ל"אש", חום ורתיחת הדמים, "בכל מושבותיכם", בעניני העולם, אלא רק בבית המקדש, בעניני קדושה.

והנה, מציינו שכל ישראל הם בבחינת שבת נדאף שבפרטיות הנה תלמידי חכמים איקרו שבת⁹⁰, וכל ישראל הם בבחי' עמי הארץ לגבי תלמידי חכמים; אבל בכללות, כל ישראל הם בבחי' תלמידי חכמים, ואומות העולם הם עמי הארץ, ולכן נאמר⁹¹ "ועמדו זרים ורעו צאנכם", ע"ד ההנהגה דעמי הארץ לגבי תלמידי חכמים⁹², ולכן צריכה להיות אצלם התלהבות ורתיחת הדמים ("דער קאָך") בעניני קדושה בלבד, לא רק ביום השבת, אלא גם במשך כל השבוע, להיותם תמיד בבחי' שבת. וכדי לבוא לידי כך שתמיד תהי' ה"אש" רק ב"בית-המקדש" — הרי זה ע"י לימוד פנימיות התורה.

כא. וזהו סדר הפסוקים:

"ויקהל משה" — "להקהיל קהילות בכל שבת ושבת" וללמוד חסידות,

ועי"ז נפעל "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת",

וכיון ש"מיני' מתברכין כולהו יומין"⁹³ — הרי זה פועל שגם במשך השבוע ילמד חסידות, ואפילו בשעה שלומד נגלה, או אפילו בשעה שעוסק בעניניו הגשמיים, יהי' ניכר הרושם של לימוד החסידות שבשבת: בהענינים הגשמיים — שיהיו ללא התלהבות ("אַן אַ קאָך"), ובלמוד הנגלה — יהי' ניכר שזהו יהודי שלמד חסידות.

90 ראה זח"ג כט, א.

91 ישע"י סא, ה.

92 ראה זח"ג קכד, סע"ב ואילך

(ברע"מ).

93 זח"ב סג, ב, פח, א.

86 ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

87 ויקהל לה, ג.

88 מכילתא עה"פ. וראה שבת כ, א.

89 ראה גם התוועדויות תשמ"ט ח"ב

ע' 382. וש"נ.

והנהגה זו, ש"מיני' מתברכין כולהו יומין" בעבודה (כנ"ל), תפעל
ש"מיני' — מיום השבת בכלל, ובפרט ממנחת שבת שהיא עת רצון —
"מתברכין כולהו יומין" כפשוטו בגשמיות, בבני חיי ומזוני רויחי.

